

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СПОРТИВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Управління спортивною діяльністю у тоталітарних і демократичних країнах є принципово розбіжним. Така ситуація спричинює актуальність дослідження проблеми державного управління і громадського самоуправління спортом у різних системах урядування. Зокрема, для системи тоталітарного управління спортом виконання державних завдань є обов'язковим для всіх спортивних установ та організацій. Щодо цього розподіляються й ресурси країни, які забезпечують здобуття спортсменами високих досягнень на світовій спортивній арені. В демократичних суспільствах спортивні здобутки значною мірою детерміновані розвитком різних чинників функціонування спортивної галузі. З огляду на це сучасний професійний та олімпійський спорт розвиваються в умовах поєднання державного управління і громадського самоуправління спортивною діяльністю, що забезпечує ефективність функціонування сфери спорту на різних рівнях, зберігаючи й посилюючи її соціокультурне значення.

Ключові слова: спорт, спортивна діяльність, управління, тоталітарне суспільство, демократичне суспільство.

Удосконалення можливостей суб'єкта управлінської діяльності в системі спорту безпосередньо визначається тими особливостями управління спортивною діяльністю, які існують у структурі тоталітарного та демократичного управління суспільством. Тому варто приділити увагу специфіці зазначених систем управління. Зокрема, виразні приклади управління спортивною діяльністю у структурі тоталітарного управління суспільством характерні для країн, де в першій половині ХХ ст. утвердилися тоталітарні режими – фашистської Італії і нацистської Німеччини.

В Італії після встановлення диктатури Б. Муссоліні велика увага почала приділятися сфері спорту. Його використання дозволяло фашистам культивувати масовість і працювати на всіх рівнях. З цієї метою було розпочато масове будівництво спортивних споруд. Для дітей віком від 9 до 14 років було створено організацію «Балілла», що мала «фізично і морально підготувати юних членів суспільства до нових норм життя, прищепити їм почуття дисципліни, забезпечити військове, спортивне, культурне й духовне виховання» [1, 8].

Національний олімпійський комітет Італії в роки фашистської диктатури активно співпрацював з університетами з метою залучення

юнаків та дівчат до спорту. Аналогічна робота проводилася серед службовців, робітників, селян. Сам Б. Муссоліні особисто влаштував забіги вулицями Рима, морські запливи в Остії, моторейди шляхами Лаціо, брав участь у регатах, займався льотним спортом. У такий спосіб державна влада прагнула пропагувати серед населення здоровий спосіб життя і спортивні ідеали.

Найбільш пильну увагу фашистська верхівка приділила футболу, який було визначено як національний вид спорту – через велику популярність у масах і закладений у ньому ідеал «командного духу», що відповідав пункту фашистського світогляду щодо переваги колективного, державного над індивідуальним, особистим. У серпні 1926 р. було укладено Хартію Віареджо, що передбачила низку реформ, які принципово змінили систему італійського футболу, а саме: офіційне визнання професіоналізму футболістів; запровадження ліміту на легіонерів (як наслідок націоналістичної політики); реорганізацію системи управління футболом (з 1927 р. усі керівні посади в клубах могли займати тільки особи, які було схвалено спеціальним органом, підконтрольним фашистській партії – таким чином, з керівництва футбольними клубами були усунені усі неблагонадійні елементи); створення єдиного національного дивізіону замість різних регіональних ліг; об'єднання клубів з одного міста з метою посилення новостворених команд для підвищення конкуренції; широке висвітлення футбольних змагань у ЗМІ (у газетах і на радіо) [2, 9-12].

Піднесення футболу знайшло найбільш яскравий вияв у перемогах футбольної збірної Італії на двох чемпіонатах світу: у 1934 і 1938 рр. Перший з них, який відбувався саме в Італії, супроводжувався програмними словами голови національної Федерації футболу генерала Джорджо Ваккаро про те, що «кінцевою метою чемпіонату є доведення величезного впливу фашистського спорту на формування людського ідеалу» [3, 61]. Для досягнення задекларованої мети було використано різні засоби: від натуралізації низки талановитих латиноамериканських гравців (т.зв. «оріунді»), які завдяки цьому здобули право виступати за італійську збірну, до використання відвертих грубощів під час гри. Так, зокрема, протягом перегравання чвертьфінального матчу проти іспанської збірної були травмовані і не змогли продовжувати гру троє гравців команди гостей. У цій грі суддівство Р. Мерсе було настільки упередженим, що швейцарська федерація дискваліфікувала власного представника довічно [4, 85]. Таким чином, підсумкова перемога збірної Італії на чемпіонаті світу 1934 р. великою мірою виглядала як штучно досягнутий успіх, незважаючи на безумовний талант її гравців. Вона стала яскравим

виявом того, що тоталітарний режим прагне довести свою перевагу буд-яким чином, у тому числі й використовуючи з цією метою сферу спорту.

Певні особливості управління спортивною діяльністю у структурі тоталітарного суспільством виразно простежуються і на прикладі нацистської Німеччини. Ще за часів Німецької імперії Гогенцоллернів гімнастика вважалася кращим засобом виховання «справжнього німця» в дусі патріотизму й покори кайзерові. Після приходу до влади А. Гітлера в 1933 р. було розпочато реформування спортивних структур. Було створено рейхскомісаріат у справах спорту, який очолив член НСДАП Г. фон Чаммер унд Остен; у межах цього відомства функціонували спеціальні відділи з різних видів спорту. У нацистській Німеччині спорт насамперед мав слугувати ідеологічним цілям і готувати молодь до армії. Оскільки чисельність рейхсверу за Версальськими угодами була обмежена 100 тис. осіб, то молодь могла фізично загартуватися саме у різноманітних спортклубах і гімнастичних об'єднаннях. Усі ненацистські спортивні організації (робітничі спортивні клуби, католицькі та протестантські команди) було заборонено; розпочалися переслідування спортсменів-комуністів та євреїв. До всіх німецьких спортивних клубів було призначено представників НСДАП, без згоди яких не можна було ухвалити жодного важливого рішення [5, 18–19]. Це засвідчило максимальну інтеграцію управління спортивною діяльністю до загальної системи тоталітарної німецької держави.

Яскравим виявом тієї великої ролі, яку нацистський режим відводив спорту як засобу пропаганди власних успіхів, стало проведення Олімпійських Ігор у Берліні в 1936 р. До початку Олімпіади було реконструйовано і побудовано низку спортивних споруд. Спортивні успіхи німецьких атлетів (у загальному командному заліку вони посіли перше місце, здобувши 33 золоті медалі) підкріплювалися візуальними образами фізично ідеального, досконалого тіла, поширеними завдяки фільму Л. Ріфеншталь «Олімпія», а також скульптурам А. Брейкера, яким властиві ті самі ідеальні форми та пропорції. Ці образи демонструють увесь механізм естетизації політики за нацизму: соціальне та політичне «тіло» спільноти повинне набути такої ж ідеальної форми, якою наділені ці індивідуальні тіла. У. Ванькович зазначає, що естетизоване тіло, універсально присутнє в нацистському мистецтві, стає репрезентативним символом нацистської ідеології, а фігурер постає митцем, який, із властивим йому еготизмом та відсутністю етичних переживань, виліплює з суспільства свій мистецький об'єкт, оскільки

наділений безмежною владою щодо «підручного» матеріалу – аморфної соціальної маси [6]. Такий підхід виразно демонструє всеосяжну владу тоталітарного режиму, у межах якого спорт перетворюється на один з інструментів впливу на суспільство.

У СРСР й інших соціалістичних країнах планування використовувалось як основний інструмент розвитку управління діяльністю в різних сферах суспільства, у тому числі й у спорті. Відповідно до економічної та соціальної політики держави планомірно розвивалася галузь фізичної культури і спорту, удосконалювалася система спортивної підготовки, проводилася науково-дослідна робота. Тематика наукових досліджень визначалася відповідно до тенденцій розвитку напрямів дисциплін спортивної науки, потреб спортивної практики, професійних інтересів вчених та інших аспектів. Оцінювався вплив спортивної науки як системи знань на розвиток фізичної культури і спорту, можливості окремих фундаментальних та теоретичних областей щодо вирішення практичних завдань, внесок прикладних досліджень у розвиток наукової методології. Побудова перспективного плану НДР мала наступні етапи: визначення та відбір проблем за аналізом думок експертів, публікацій, дисертацій, службових матеріалів, наукових звітів; побудова моделі плану на основі аналізу різних варіантів попередніх зведених планів та досвіду їх практичної реалізації; формування інформаційного масиву даних щодо кількості вітчизняних та зарубіжних наукових колективів, їх наукового потенціалу, науково-технічної підготовленості, матеріально-технічної бази та публікацій; корекція моделі плану відповідно до отриманої інформації із ранжируванням вагомості областей науки, проблем, завдань, можливостей матеріально-технічних засобів; вибір кінцевого варіанту плану з конкретизацією визначеної тематики у паспорті наукових спеціальностей, комплексних наукових програмах, планах НДР навчальних та наукових установ [7, 52].

Управління спортивною діяльністю у соціалістичних країнах здійснювалося у межах загальнодержавної планово-командної системи на основі директивних планів, які розроблялися центральними органами управління галуззю. Дотримання шляхів виконання державних завдань було обов'язковим для всіх установ, організацій, бо відповідно до них розподілялися ресурси. Це сприяло зосередженню всіх наявних ресурсів країни для високих досягнень спортсменів цих країн на світовій арені, часто за рахунок інших складових спортивної галузі.

У системі управління сферою спорту в демократичному суспільстві планування основних напрямів спортивної діяльності

залишається актуальним. Однак, як зазначає Ю. Павленко, нині воно потребує адаптації до ринкових відносин, які набувають все більшого поширення як у суспільстві взагалі, так і у спортивному русі та спортивній науці. У таких умовах плани мають набувати стратегічного рекомендаційного характеру з можливістю оперативного використання альтернативних шляхів вирішення поставлених завдань залежно від досягнень науково-технічного прогресу, особистої зацікавленості фахівців у високій продуктивності і якості їхньої роботи, ресурсних можливостей країни [8, 146].

Як приклад управління спортивною діяльністю на сучасному етапі у структурі демократичного управління суспільством може бути визначена сфера професійного спорту в США, якій притаманні такі специфічні риси: орієнтація на розвиток тих видів спорту, які приносять або можуть принести комерційний успіх; створення і підтримання на змаганнях атмосфери високої конкуренції; формування спортивної еліти в кожному виді спорту; наявність ефективної системи соціального захисту спортсменів, яка постійно вдосконалюється; експансія американського професійного спорту в інші країни світу.

Професійний комерційний спорт функціонує і розвивається не тільки за законами спорту, а й відповідно до закономірностей бізнесу, організованого на спортивному матеріалі. Головна особливість професійного комерційного спорту полягає в тому, що він є одночасно як спортом, так і бізнесом. Тому суб'єкти комерційного спорту перебувають в умовах, коли першорядного значення набуває демонстрація видовищних, ефектних дій, а тренувальний процес підпорядковується вирішенню цього завдання.

Гострота спортивної боротьби і непередбачуваність її результату є пріоритетним моментом й обов'язковою умовою спортивного бізнесу. Американський економічний журнал «Forbes» дослідив вартість фіналів останніх найбільш масштабних спортивних подій, розбивши їх за щоденним прибутком, який надходить від продажу прав на трансляцію, спонсорство, реалізацію квитків та ліцензій. Супербоул (фінальна гра Національної футбольної ліги, США) виявився поза конкуренцією – 336 млн. доларів, фінал чемпіонату світу з футболу – 103 млн., Дантона 500 (авто гонки) – 90 млн., фінал MLB (бейсбол) – 61 млн., фінал NBA (баскетбол) – 58 млн. Навіть під час пересічної гри клубу Національної хокейної ліги «Нью-Йорк Рейнджерс», на арені продається 20 000 хот-догов, 15 000 бляшанок пива, 10 000 пляшок води, 2500 програмок, 500 щорічників команди, 10 000 прапорців і багато іншої сувенірної атрибутики. За оцінками фахівців, кожен вболівальник до, під час і після матчу в середньому витрачає

додатково близько 100 доларів, окрім витрат на придбання квитка [9, 164].

Американська модель управління спортивною діяльністю репрезентує комерційно-спортивний напрям розвитку професійного спорту, за якого на першому плані перебуває прагнення максимальних прибутків, а суто спортивна діяльність і спортивний результат розглядаються як засіб досягнення мети. Разом з тим у сучасних західних країнах набуває поширення й спортивно-комерційний напрям розвитку професійного спорту, що передбачає пріоритетність спортивного результату, гостроти спортивної боротьби. Розвиток професійного спорту спортивно-комерційного типу викликає великий суспільний інтерес, що, зокрема, знаходить вияв у фінансовій та іншій підтримці професійного спорту з боку держави [7]. Така ситуація актуалізує проблему державного управління та громадського самоуправління спортом.

Державне управління спортом характеризує досягнутий рівень розвитку і якісні особливості організації управління у цій сфері [3]. Принципи оптимізації системи державного управління розвитком спорту, на думку дослідників, доцільно згрупувати за двома системними ознаками: структурно-функціональною і процесуальною. До групи структурно-функціональних принципів управління належать:

– принцип діалектичної взаємодії явищ симетрії та асиметрії. Явище симетрії визначає спрямованість на дотримання на належному рівні функціонування, задоволення потреб держави й суспільства за об'єктивних умов у послугах сфери спорту, пропорційного, домірного розвитку фізичного виховання, фізкультурно-оздоровчої й спортивної роботи в навчальних закладах, спорту для всіх верств населення за місцем проживання, в місцях масового відпочинку громадян, олімпійського, параолімпійського, неолімпійського спорту. Асиметрія ж характеризується певною розбалансованістю в діяльності підсистем, мінливістю, наявністю назрілих суперечностей, що забезпечує формування нових структурно-функціональних утворень, підвищення рівня організації структур, підсистем, системи в цілому, обумовлює векторність розвитку;

– принцип взаємодії процесів між суб'єктом і об'єктом управління (визначається наявністю сукупності взаємозв'язків між суб'єктом та об'єктом управління, які обумовлюють ефективність системного впливу на динамічний розвиток об'єкта управління). У галузі спорту можна вирізнити ключові процеси, які мають матеріально-речовий характер (матеріальне-технічне забезпечення,

кадрове забезпечення, фінансове забезпечення) та інформаційний (взаємозв'язки із громадськістю, висвітлення спортивних подій, наукове забезпечення). Дотримання цього принципу дозволить забезпечити ефективний рух ресурсів та інформаційних потоків між окремими підсистемами сфери управління спортивною діяльністю й усередині цих підсистем, що забезпечить збалансовану й ефективну діяльність сфери спорту загалом;

– принцип інтенсифікації державного управління розвитком спорту (полягає в удосконаленні системи інформатизації, яка забезпечує нагромадження, обробку та оперативне використання інформації). Важливість цього принципу полягає в широкому використанні накопичених наукових знань і технічних досягнень, реалізації потенціалу процесу управління шляхом створення належної технічної оснащеності галузі. Ефективність державного управління розвитком галузі буде найоптимальнішою за умови зростання швидкості передачі інформації, її обсягу, швидкості обробки інформації, ступеня використання й налагодження зворотної інформації, розширення наукових досліджень, наочного відображення інформації, достатнього озброєння оргтехнікою;

– принцип випереджального стану відображення дійсності (полягає в переході управлінської діяльності щодо розвитку спорту від формування майбутнього стану галузі на основі планування за досягнутим до планування стану розвитку спорту за потребами суспільства в короткотривалому та довготривалому періодах у послугах, товарах, визначенні на цій основі перспективних напрямів). Дотримання цього принципу дасть змогу зробити процес розвитку галузі більш гнучким, чутливим до суспільних запитів, забезпечить більш раціональний розподіл ресурсів, який буде враховувати необхідний мінімум щодо їх залучення й використання, мінімальні витрати з позиції часу й зусиль для забезпечення ефективної діяльності галузі загалом;

– принцип критеріальності в державному управлінні розвитком спорту (полягає в чіткому визначенні критеріїв ефективності діяльності системи управління та об'єкта управління). Оцінка стану розвитку галузі спорту, визначення бажаних її показників можлива лише за умови визначення критеріїв оптимальності стану окремих підсистем галузі та системи в цілому. Критерії оптимальності характеризують стан розвитку галузі з позиції використання для його досягнення екстремальних значень найбільш вагомих показників якості управління за умови задоволення заданих вимог до інших показників. Велике значення також має врахування факторів-

обмежувачів, які визначають можливості системи щодо реалізації екстремальних значень заданих показників якості управління. Оптимізація однієї з якостей системи передбачає накладення певних обмежень на рівень розвитку інших її якостей. Інтерпретація досягнутих результатів щодо розвитку певних якостей галузі спорту залежить від правильності вибору критерію оптимальності, який, у свою чергу, характеризує оптимальність системи управління та ефективність діяльності об'єкта управління);

– принцип структурно-ієрархічної побудови та розмежування владних повноважень у процесі розвитку спорту (створює гарантії надійності системи державного управління, надає їм гнучкості та динамізму в умовах виникнення надзвичайних кризових ситуацій). Цей принцип ґрунтується на явищах централізації й децентралізації владних повноважень. Дотримання необхідної і достатньої концентрації владного впливу на процес розвитку галузі спорту надає можливість формуванню та здійсненню державної політики розвитку галузі, застосуванню єдиних, уніфікованих нормативів і оцінок у її результатах з урахуванням специфічних факторів і умов життєдіяльності окремих регіонів [4].

До процесуальної групи принципів державного управління спортивною діяльністю можуть бути віднесені:

– принцип диверсифікованого цілепокладання (полягає в наявності ієрархічної багаторівневої впорядкованості у процесі планування, програмування й алгоритмізації, проектування перспективних шляхів розвитку галузі спорту). Дієвість, ефективність управління розвитком галузі будуть значно більшими за умови структурної впорядкованості за збігом цільових настанов від загального до часткового, від стратегічних до тактичних й оперативних цілей, диверсифікацією за основними функціонально-системними ознаками діяльності окремих підсистем галузі, із виділенням суто специфічних, притаманних лише їм завданням і до формулювання змістової сутності цілей у діяльності галузі загалом;

– результативно-оцінний принцип (полягає в якомога повнішому, точному передбаченні й прогнозуванні очікуваних результатів управлінської діяльності щодо розвитку спорту, реалізації державної політики в галузі із розробкою кількісних показників та подальшою їх оцінкою та якісною інтерпретацією). У галузі спорту ці показники розробляються для матеріально-технічного, фінансового, кадрового, та інших видів забезпечення за окремими підсистемами фізичної культури й спорту;

– принцип причинно-наслідкової обумовленості (ґрунтується на законах діалектичного розвитку, зв'язках причин та наслідків). У розвитку галузі спорту й оптимального управління цим процесом принцип причинно-наслідкової обумовленості відіграє значну роль, яка полягає в необхідності врахування зворотної і взаємообумовленої дії багатьох ендогенних та екзогенних факторів впливу на динаміку розвитку об'єкта управління, і відповідно на діяльність системи управління. Так, наприклад, державна політика розвитку галузі спорту є причиною, яка обумовлює дискретний стан галузі на цей момент часу, і навпаки, стан розвитку галузі певною мірою визначає необхідність, векторність змін, необхідних для подальшого розвитку й успішного функціонування спорту в країні;

– принцип ресурсної спроможності та об'єктивної достатності (передбачає наявність необхідного і достатнього ресурсного забезпечення діяльності галузі: матеріально-технічного, наукового, кадрового, інформаційного, фінансового, медичного). Також забезпечення динамічного, сталого розвитку галузі спорту вимагає наявності в системі управління необхідної ресурсної спроможності для здійснення цього процесу. Важливою також є розумна об'єктивна достатність щодо розподілу ресурсів та здійснення витрат для досягнення цілей і реалізації державних програм. Реалізація цього принципу в галузі спорту дає змогу досягти масовості в заняттях населенням фізичними вправами за рахунок створення доступних, недорогих в утриманні спортивних майданчиків, упровадження таких видів рухливої активності, які забезпечують досягнення належного рівня культури здоров'я населення у відповідних соціально-економічних умовах);

– принцип доцільної відповідності (передбачає наявність збалансованої та доречної відповідності форм, методів, засобів управлінської діяльності щодо розвитку галузі спорту залежно від організаційної структури й функціонального призначення владних органів управління). Така збалансованість дасть змогу конкретизувати змістові аспекти управлінської діяльності у сфері спорту, зробити її більш ефективною, стимулювати особистісну відповідальність за її результати, збільшити ефективність системи управління з позиції використання мінімуму енергії управління, мінімізувати втрати в процесі управління спортивною діяльністю [4].

Разом з тим у країнах, що рухаються в напрямі демократизації суспільства, розвитку ринкової економіки, обрано курс посилення ролі регіонального управління й визначення конкретних осіб, відповідальних за реалізацію проектів, а не покладання усіх надій в

організації справ на центральну державну владу [11, 11-12]. Тому актуальним є визначення ролі громадського самоуправління в управлінні спортивною діяльністю.

Стрижнем міжнародного спортивного життя в сучасному світі є олімпійський рух, який посідає провідне місце серед соціальних і культурних феноменів людської цивілізації. За своєю масовістю, традиціями, масштабами олімпійський рух не має собі рівних серед інших неурядових рухів і громадських організацій. За задумом П. де Кубертена, олімпізм мав стати міжнародним громадським рухом, який дав би змогу досягти гармонійного розвитку людини, поєднання спорту з культурою та освітою, створення нового способу життя, досягнення миру й культурного піднесення. Необхідність створення Міжнародного олімпійського комітету (МОК) для здійснення управління міжнародним олімпійським рухом була очевидною. Головним принципом діяльності МОК є його незалежність від політичного впливу держав і політичних блоків, комерційних чи державних організацій. Наочним прикладом для всіх людей (насамперед для молоді) є Олімпійські ігри, на яких демонструються найкращі зразки досягнень людства у сфері спорту.

В Україні розвиток олімпійського руху координує Національний олімпійський комітет України (НОК України), який є неурядовою громадською організацією. У своїй діяльності НОК керується законодавством України, Олімпійською хартією Міжнародного олімпійського комітету та власною Хартією. НОК України має виключне право представляти державу на Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх, в Міжнародному олімпійському комітеті, інших міжнародних олімпійських організаціях. Держава сприяє діяльності НОК України, розвитку його матеріально-технічної бази, надає фінансову підтримку. Проте безпосереднє втручання будь-якого державного чи якогось іншого органу або особи у внутрішні справи НОК України є таким, що суперечать Олімпійській хартії.

У розвинених європейських країнах масовий спорт у першу чергу є механізмом оздоровлення населення, досягнення самореалізації, самовираження і розвитку, а також засобом боротьби проти асоціальних явищ. Тому європейські держави надають питанням розвитку масового спорту особливу значущість, ставлячи за мету залучення населення до занять фізичною культурою і спортом. Основними характеристиками процесів розвитку масового спорту є: підвищення ролі держави в підтримці масового спорту, а також всіх форм організації діяльності в цій сфері, використання масового спорту в профілактичних і лікувальних заходах, профілактиці негативних

соціальних явищ, використання спорту в етичному, естетичному й інтелектуальному розвитку молоді. У більшості країн реалізуються єдині підходи до ресурсного забезпечення масового спорту, засновані на його пріоритетності і визнанні високої соціальної значущості [8].

В Україні організацію спортивної діяльності, а також професійну фізичну підготовку у відомствах здійснюють спеціально створені для цієї мети комітети, спортивні товариства і клуби. До 2001 р. діяло добровільне спортивне товариство «Гарт», створене для організації і координації роботи з фізичного виховання в навчальних закладах усіх рівнів. Працівників і службовців Міністерства внутрішніх справ обслуговує відомче спортивне товариство «Динамо», яке має свої регіональні підрозділи. У 1995 р. поновило свою діяльність добровільне спортивне товариство «Спартак», яке сьогодні активно розгортає свою діяльність в регіонах України. Добровільне фізкультурно-спортивне товариство профспілок «Україна» створено з метою організації фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи з працівниками виробничої сфери, а кооперативно-профспілкове фізкультурно-спортивне товариство «Колос» – з працівниками агропромислового комплексу та мешканцями сільської місцевості Для репрезентації спортсменів-залізничників у міжнародних організаціях в межах ДФСПТ «Україна» діє СК «Локомотив». В Україні також створені і функціонують структури параолімпійського руху, Асоціація ветеранів фізичної культури і спорту, федерації Інвалідного спорту тощо. На регіональному та місцевому рівнях утворюються різноманітні самодіяльні спортивні, спортивно-оздоровчі, фізкультурно-спортивні клуби, клуби з видів спорту, спортивні клуби за місцем проживання тощо. В останні роки в Україні з'являються професійні спортивні клуби та ліги. Співпраця, взаємодопомога і взаємодоповнюваність між ними сприяють розвиткові спорту як засобу фізичного та духовного вдосконалення [2].

Таким чином, управління спортивною діяльністю, яке спирається на загальні принципи і закони керування соціальними системами, є головним механізмом функціонування цієї діяльності. Спорт як об'єкт управління постає важливим компонентом соціокультурного розвитку суспільства, що забезпечує гармонізацію тілесного та духовного складників особистісного й соціального буття. Досягнення такої мети передбачає узгодження діяльності усіх суб'єктів управління спортивною діяльністю - к спортивних асоціацій, спілок, об'єднань, так і тренерів, які здійснюють вирішальний внесок у вихід спортсмена на найвищий рівень майстерності, забезпечуючи максимальну реалізацію його здібностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ванькович У. А.* «Естетизація політики»: актуальність проблеми співвідношення естетичного й політичного [Електронний документ] / У.А. Ванькович. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/naukma/Polit/2009_95/02_vankovich_ua.pdf
2. *Ващенко І. М.* Загальні та науково-педагогічні основи розвитку галузі «фізична культура та спорт» у незалежній Україні [Електронний документ]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchdpu/ped/2010_80/Vaschenko.pdf.
3. *Вікторов В.* Об'єктивні закони управління в реалізації державної політики щодо фізичної культури і спорту в Україні [Електронний документ] / В. Вікторов, В. Приходько. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2010_4/10vvgksu.pdf
4. *Гасюк І. Л.* Теоретичне обґрунтування принципів оптимізації державного управління розвитком фізичної культури і спорту [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2010-01/10gilfks.pdf>.
5. *Дашковская Я.* Кальчо. История итальянского футбола / Я. Дашковская, П. Чайло, Ю. Шевченко. – К. : ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2010. – 336 с.
6. *Козьмина В. П.* Перспективное планирование НИР в области спортивной науки / В.П. Козьмина, А.К. Москатова, Н.Н. Каргин, Е.Ф. Лихачевская // Вопросы организации научно-исследовательской работы по физической культуре и спорту: Сб. трудов. – М. : [б.и.], 1976. – Вып. 1. – С. 46-54.
7. *Кононович В. Г.* Нормативно-правові засади державного управління у сфері фізичної культури і спорту на прикладі європейських країн [Електронний документ] / В.Г. Кононович. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/doc/5/03.pdf>
8. *Кузьменко О. О.* Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі [Електронний документ]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf
9. *Лалак Н.* Маркетинг професійного спорту: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні / Н. Лалак, І. Войтович // Молода спортивна наука України. – 2008. – Т. 1. – С. 161-165.
10. *Павленко Ю. О.* Історичний досвід комплексного планування спортивної та наукової діяльності / Ю.О. Павленко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2009. №12. – С. 143-149.

11. *Приходько В.* Управління проектами як новий напрямок спортивного менеджменту в Україні / В. Приходько // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – №2-3. – С. 11-13.
12. *Талиновский Б. Х.* Все чемпионаты мира по футболу: в 9 т. / Б.Х. Талиновский, А.В. Франков. – К. : ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2010. – Т. 1. 1930, 1934, 1938, 1950. – 224 с.
13. *Талиновский Б. Х.* Футбол и немцы / под ред. А.В. Франкова. – К. : ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2011. – 416 с.

Завальнюк Е. В. Особенности управления спортивной деятельностью в современном обществе.

Управление спортивной деятельностью в тоталитарных и демократических странах принципиально расходятся. Такая ситуация определяет актуальность исследования проблемы государственного управления и общественного самоуправления спортом в различных системах управления. В частности, для системы тоталитарного управления спортом выполнение государственных задач является обязательным для всех спортивных учреждений и организаций. По этому принципу распределяются и ресурсы страны, обеспечивающие получение спортсменами высоких достижений на мировой спортивной арене. В демократических обществах спортивные достижения в значительной степени детерминированы развитием различных факторов функционирования спортивной отрасли. Учитывая это, современный профессиональный и олимпийский спорт развиваются в условиях сочетания государственного управления и общественного самоуправления спортивной деятельностью, обеспечивающее эффективность функционирования сферы спорта на различных уровнях, сохраняя и усиливая ее социокультурное значение.

Ключевые слова: спорт, спортивная деятельность, управление, тоталитарное общество, демократическое общество.

Zavalniuk E. Control features sports activities in modern society.

Management of sports activities in totalitarian and democratic countries fundamentally divergent. This situation causes the relevance of the research problems of governance and public authorities in the exercise of various control systems. In particular, for a system of totalitarian control facilities meet state tasks is a must for all sports institutions and organizations. In this distributed and the resources of the country, providing athletes getting high achievement on the world arena. In democratic societies, athletic achievement is largely determined the development of various factors functioning sports industry. Given this modern professional and Olympic sport develop in conditions of a combination of government and public self sporting activities ensure effective functioning of the field of sports at different levels, while maintaining and enhancing its socio-cultural significance.

Keywords: sports, sports activities, management, totalitarian society, a democratic society.

Осьмак Т. В.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

У статті розглянуто застосування культурологічного підходу та досвід впровадження культурологічних знань у практику професійної підготовки майбутнього вчителя, обґрунтовано поняття «культурологічне виховання».

Ключові слова: культурологічний підхід, аксіологія, культуротворча спрямованість, культуротворча модель.

Провідними ідеями сучасної концепції вищої освіти є необхідність її культуротворчої спрямованості. Різні країни мають відмінні традиції системного розгляду взаємодії культури та освіти. У сучасній теорії і практиці освіти простежується тенденція не тільки пошуку нових підходів до його організації, але й іншого, адекватного сучасній культурі та науці розуміння його особливостей та механізмів.

Культурологічний підхід до проблем професійної освіти дозволяє подолати суперечність між духовним і матеріальним, яка існує у сфері освіти. Інструментально-нормативна модель навчання сьогодні повинна бути замінена на культуротворчу модель, яка спирається на визнання принципової незавершеності культурно-освітнього шляху людини, індивідуалізації освітньої траєкторії. Погляд на освіту з позицій культури відкриває перспективи глибшого розуміння глобальних тенденцій її розвитку. Проблема культурологічної освіти у вищому педагогічному закладі є комплексною, її фрагментарним вивченням займаються філософи, соціологи, культурологи, педагоги, психологи.

«Проблема удосконалювання освіти належить до числа тих педагогічних проблем, що з часом нічого не втрачають у своїй актуальності. Саме через навчання в його єдності з вихованням здійснюється найважливіша функція суспільства – передача соціального досвіду підростаючим поколінням. Поліпшення діяльності, за допомогою якої реалізується ця функція, – «вічна» задача педагогіки» [1, 308].